THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

281-253 Queen Street West — Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $5.00 PER YEAR
SINGLE COPY 2c.

Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

דער גרויסער פלאנטער

„איך גלויב אז איך רעד פאר'ן אמעריקאנער פאלק", האט פרעזידענט ווילסאן אין זיין דינסטאגדיגער רעדע צום קאנגרעס געזאגט, „ווען איך זאג דיעזע צוויי זאכען. ערשטענס אז דאס אונפערטראגבארעס פון וועלכען די דייטשע הערן האבען אונז געצייגט די מיאוסע זייט, דיעזע געפאהר פון קאמבינירטע אינטריגעס און מאכט, וועלכעס מיר זעהען יעצט אזוי דייטליך אלס די דייטשע מאכט, א זאך אהן שום בעוואוסטזיין און אהן דענקען פאר א זיכערען פריעדען, מוז צושמעטערט ווערען, און אויב עס וועט אין גאנצען ניט געבראכט ווערען צו קיין סוף, זאל עס ווע־ניגסטענס אויסגעשלאסען ווערען פון דעם פריינדליכען פערקעהר פון די פעלקער; און צווייטענס, דאס ווען דיעזע זאך און איהר קראפט זענען באמת בעזיעגט, און די צייט וועט קומען, ווען מיר וועלען קענען אנ־היבען רעדען וועגען פריעדען — ווען דאס דייטשע פאלק וועט האבען שלוחים, וועמענס ווארט מיר קענען גלויבען, און ווען דיעזע שלוחים וועלען זיין גרייט אין נאמען פון זייער פאלק איינצונעהמען דעם גע־מיינשאפטליכען אורטהייל פון די פעלקער, וועגען דעם וואס עס זאל זיין דער באזיס פאר דעם געזעץ פון דעם לעבען פון דער וועלט — וועלען מיר זיין גרייט און צופריעדען צו צאהלען דעם פולען פרייז פון פריעדען."

אזוי האט גערעדט פרעזידענט ווילסאן, און זיינע ווערטער מיי־נען דאך ניט אנדערש, ווי דאס, אז מען דארף קעמפען אזוי לאנג ביז וואנען די יעצטיגע דייטשלאנד וועט זיין צושמעטערט, און א נייע דייטשלאנד וועט פערנעהמען איהר פלאץ. און דא ליעגט דער גרויסער טעות, ווייל זענען דען מחויב די זיהן פון די אלייאירטע לענדער געצוואונגענער־הייד צו פערגיסען זייער בלוט פאר דעם אז דייטשלאנד זאל פריי ווערען. זאל דאס זיין דער איינציגער ציעל ווארום מען זאל זיך שלאגען, אז דייטשלאנד זאל ענדערען איהר רעגיערונג. דער פרעזידענט האט אין פערלויף פון זיין „מעסעדזש" פיעלע מאהל זיך אבגעשטעלט אויף דעם אז קיינער זאל זיך ניט אריינמישען אין די אינערליכע אנגעלעגענהייטען פון דייטש־לאנד אדער עסטרייך. און דאך האט ער אוועקגעשטעלט אלס יסוד פאר פריעדענס־פערהאנדלונגען די ריין אינערליכע רעגיערונגס־פארמע.

און דאס איז ניט דער איינציגער פלאנטער, אין וועלכען די גאנצע זאך איז ארומגעוויקעלט.

ביי פיעלע געלעגענהייטען איז שוין בעטאנט געווארען, אז דאס וואס דייטשלאנד האט ביז יעצט געזיעגט, איז עס געוועזען צוליעב דעם, ווייל אלע, דייטשלאנד, עסטרייך, באלגאריען, און די טערקיי, אלע ארבייטען זיי פעראייניגט, און זיי בילדען איין איינציגע מלוכה און בע־ווען ביי די אלייאירטע מעכטע קעמפט יעדע איינציגע מלוכה איהר בע־זונדערע שלאכט, און דאך ווערט דער טעות וויעדער פארגעזעצט, אפילו יעצט נאך דער אינטער־אלייאירטער פאריזער קאנפערענץ. אויב פאר דער קריעגס־פיהרונג איז נויטיג, אז מען זאל אויך ערקלעהרען קריעג עס־טרייך, ווארום זאל אויך ניט קריעג ערקלעהרט ווערען באלגאריען און טערקיי, וועלען דען ניט באלגארישע און טערקישע דיוויזיעס בעגוצט ווערען פון דייטשלאנד געגען די אינטערעסען פון די שטאאטען, מעגען זיי אפילו ניט דירעקט קעמפען מיט די אמעריקאנער סאלדאטען.

ווילסאן רופט יעצט דאס אמעריקאנער פאלק צו ווייטערדיגען קריעג, ביז וואנען די יעצטיגע דייטשלאנד וועט צושמעטערט ווערען, און אין ענגלאנד ערקלעהרט ניט נור דער מארקיז לענסדאון, אז מען דארף רעוידירען די מלחמה ציעלען, און זעהן צו מאכען א סוף פון דער שחיטה, נאר דער „מאנטשעסטער גואידיען", דער איינפלוסרייכסטער ליבע־ראלער ארגאן, מעלדעט אפילו, אז אין די ליבעראלע קרייזען איז מען גינסטיג געגייגט צו לענסדאונס בריעף.

די גאנצע קריעגס שטעלונג איז דארום יעצט גענוג קאמפליצירט און רייך אין אייגענע ווידערשפרוכען, אבגערעדט פון דעם וואפען־שטילשטאנד וואס הערשט שוין יעצט אויף איניגע שלאכט־ליניען, און אלעס צוזאמען מאכט עס די לאגע אזוי פערפלאנטערט, אזוי אז מען מעג זיך ריכטען אויף עטוואס וויכטיגעס און קלאהרעס, ווייל לאנג קען קיינמאל קיין פערפלאנטערטער צושטאנד ניט אנהאלטען.

ענטפערט זונטאג דעם רוף

אויף היינטיגען זונטאג האט דער היגער מלחמה קאנפערענץ ארא־נזשירט א ספעציעלען „קעמפיין", וועלכער האט פאר זיך צוויי אויפ־גאבען. ערשטענס וועט געזוכט ווערען צו בעקומען נייע הועכענטליכע צאהלער פאר'ן פאנד פון די מלחמה קרבנות, ווייל נאך דער גאנצער טהעטיגקייט, צאהלען אלעס ניט מעהר ווי ארום דריי טויזענד מענשען זייער שטענדיגען וועכענטליכען ביטראג, און דיעזע צאהל קען לייכט פערדאפעלט ווערען, ווען מען וועט נאר איבעראל בעגרייפען און פער־שטעהן דעם גרויסען חוב, וועלכער ליעגט יעצט אויף אלעמען, און בע־זונדערס אויף די, וועלכע זענען ווייט פון די מלחמה־געגענדען.

די צווייטע אויפגאבע, וואס דער הילפס־קאנפערענץ האט זיך געשטעלט איז צו בעקומען דעם זונטאג אן עקסטרא סומע אין יעדען אי־דישען הויז פאר די מלחמה קרבנות, וועלכע זאל קומען אין דער פארמע פון חנוכה געלד. ביידע אויפגאבען זענען אזעלכע, וועלכע דארפען פון אלעמען הארעס געשטיצט ווערען, און מען דארף זעהן אז זיי זאלען ווע־רען א ווירקליכקייט.

די וואס צאהלען דערווייל נאך ניט צום הילפס־פאנד פון דעם קאנפערענץ מוזען עס יעצט טהון, און די וואס צאהלען שוין יא, דארפען אייך זעהן אין דעם טאג עטוואס מעהר צו געבען אלס חנוכה געלד פאר די אומגליקליכע און ליידענדע.

די זונטאגדיגע אונטערנעהמונג דארף ווערען אן ערפאלג, און זיין וועט זי אן ערפאלג, ווען יעדער איינער וועט נאר טהאן זיין טהייל.

אמעריקא טאר ניט פערלאזען רוס־לאנד זאגט סענאטאר באראה

די לעזער וויסען שוין דורך די נייעס קאלומס פון דיעזער צייטונג וועגען דער פריינדליכער שטעלונג [illegible] ...עריקא נעהמט יעצט צו רוסלאנד [illegible] איהר שווע־רען און קריטישען מאמענט.

דעם גייסט פון דיעזער פריינדליכקייט צו רוסלאנד ווערט אם שטארקסטען אויס־געדריקט אין אן ארטיקעל געשריבען פון יונייטעד סטייטס סענאטאר באראה פון איידאהא, און וועלכער איז אבגעדרוקט אין דער זונטאגדיגער ניו יארק „טיימס".

„די אויסזיכטען פיר רוסלאנד — שרייבט דער סענאטאר — זיינען יעצט פינסטערער נאך ווי אין די צייטען ווען עס האבען געהערשט די ראמאנאָווס. עס איז שווער זיך פארצושטעלען עטוואס מעהר דעמאראליזירענדעס און ברוטאלי־שעס, איידער די געוויסענלאזע ביורא־קראטיע פון רוסלאנד וועלכע האט עקזיס־טירט ביז דער רעוואלוציאן. אבער עס זיי־נען פאראנען זאכען וואס זיינען נאך פיעל ערגער, און איינע פון דיעזע זאכען איז דער שרעקליכער כאאס וועלכער קומט ארויס ווען מיליאנען מענשען אהן א קלאהרער פיהרערשאפט, אהן די ריכטיגע בעגרייפענדע אידעען פון פרייהייט, שטרעבען הילפלאז צו עטאבלירען פיר זיך א זעלבסט רעגיערונג.

עס איז פיליכט די העכסט נשמה־ריהרענדסטע סצענע וואס די מענשליכע געשיכטע קען נור פארשטעלען, ווען מען דארף צוקוקען ווי א פאלק אהן ערפאה־רונג, אהן איבונג אין זעלבסט רעגיערונג אויסגעהונגערט, פערמאטערט און פערברו־טאליזירט דורך יאהרהונדערטע פון אונ־טערדריקונג שטרעבט דאך צו פערווירקלי־כען אלע ברכות פון פרייהייט און קען דאס ניט דערגרייכען. די וועלט זעהט יעצט פאר זיך אזא בילד אין רוסלאנד.

האבען מיר אלס א מענשליכע און פריי היים ליעבענדע נאציאן דען געטהאן אלעס וואס מיר קענען פאר דיעזען נא־בעלען פאלק וועלכער מאטערט זיך אין בלינדקייט און אין צארען צו ווערען פריי, זאלען מיר זיי יעצט לאזען איינער אליין אונטער דערטהעטיגקייט אונטער דער מעכטיגער דייטשער און פערדארבע־נער דייטשער פראפאגאנדא ?

זיי שטארבען דאך יעצט פשוט אויס פון הונגער. דיעזע ווינטער וועלען פרויען און קליינע קינדער אויסשטארבען אין די הונדערטער טויזענדע. אט דיא זעלבע מערקווירדיגע פרויען וועלכע הא־בען ערשט מיט איניגע וואכען צוריק זיך אוועקגעלאזט אויף דעם שלאכטפעלד צו קעמפען פאר פרייהייט און געגען דעם אלגעמיינעם שונא. מען קען דאך אייג פאך אויף שוידערען ווען מען טהוט נור א טראכט וועגען דעם וואס דיעזעס פאלק וועט נאך דארפען אויף זיך אויסשטעהן אויב דיעזער פראגראם זאל אזוי ווייטער אנגעהן.

קענען די פאראייניגטע שטאאטען עפעס ניט טהאן פיר זיי ? האבען מיר דען שוין געטהאן אלעס וואס מיר האבען געקענט ? זאלען מיר זיך אין גאנצען פון זיי אבווענדען און אבקומען דערמיט וואס מיר וועלען בלויז ברוגז ווערען אויף איניגע פון זייערע פיהרער און פערגע־סען אן די מאסען פון פאלק ?

לאזט זיך אונז דען ניט צו פראבירען עטוואס צו טהאן ? ניין, מיר מוזען אנ ווענדען אונזער גאנצען איינפלוס. מיר דארפען שיקען צו זיי אזעלכע מענשען וועלכע זאלען זיין שטארק גענוג צו בע־האנדלען אזעלכע סיטואציאנען, און ניט בלויז אויף א וויזיט דארפען מיר זייא אהין שיקען, זאנדערען זיי זאלען שטעהן דארטען אזוי לאנג ביז אן ארדנונג וועט קומען פון דעם יעצטיגען כאאס. מיר מו־זען זיך בעשליסען צו דעפיטען דייטש־לאנד אין דיעזער גיים, אויב ניט וועלען מיר האבען אביסעל שווערינקייט זי צו דע־פיטען אויפ'ן שלאכטפעלד.

דער ענגלישער פרעמיער ללאיד דזשארדזש האט לעצטענס מיט א „ברו־טאלער אפענהערציגקייט" ערקלעהרט די עגען די טעות'ן וואס די עליים האבען גע־מאכט אין פערנאכלעסיגען סערביען און רומעניען. אבער די זעלבע פארוויהפע קען מען דאך מאכען די עליים פאר זיי־ער פערנאכלעסיגען רוסלאנד באלד נאך דער רעוואלוציאן, און דער פרעמיער ער־קלעהרט דארטען אין איין זאץ די אור־זאכע ווארום מען האט ניט געגעבען רוס־לאנד קיין מעהר אויפמערקזאמקייט. ער האט געזאגט: „וואס אין רוסלאנד זאל ניט פארקומען איין זאך איז אבער זיכער, און דאס איז, אז א רעוואלוצ־יאנערע רוסלאנד מוז זיין אן אונגליק פיר דייטשלאנד."

און אין דיעזען ווי עס ווייזט אויס בע־שטעהט דער טעות פון אזא שטאנדפונקט.

אויב די רעוואלוציאנערע רוס־לאנד זאל פערענדיגען דאמיט וואס דורך א סעפעראטען פריעדען, אדער אויף אן אנדער אופן וועט זי פאלען אונטער דער קאנטראלע פון דייטשלאנד, וועט דאס פאר די האהענצאלערנס זיין א קלאהרע הילף. אויב די רעוואלוציאנערע ענער־גיע פון דעם רוסישען פאלק זאל אזוי שארק אויסגעשעפט ווערען, אז זיי זאלען זיך מוזען ווענדען צו א שטארקער מאכט וועלכע זאל דארט ברענגען ארדנונג אונ־טער אירגענד וועלכען פרייז, און אויב דייטשלאנד זאל זיי אזא הילף אנבאטען און די נאציאנאלע רייכטהימער פון רוס־לאנד זאלען אריינפאלען אונטער דייט־שער קאנטראלע, וועט דאס זיכער זיין א ריעזיגער פארצוג פאר די האהענצאלערנס און עס קען זיי אויך העלפען ביז א גע וויסען גראד צו פערלענגערען זייער עק־זיסטענץ.

ווען די רעוואלוציאן אין רוסלאנד האט אויסגעבראכען, האט מען איבעראל געמיינט אז דיעזע ערשיינונג וועט זיין פיעל־געגען די דייטשען און גאנץ אמעריקא האט זיך דאמיט אויך געפרעהט מיר האבען אבער אויסגעפונען אז מען האט דאס אלעס גענומען צופיעל אויף זיכער.

דייטשלאנד האט זיך באלד ארויפגע־ארבייט מיט איהר גאנצער קראפט אויף רוסלאנד, און ניט קוקענדיג דערויף וואס די רעוואלוציאן איז געמאכט געווארען אונטער א פיינדליכע שטימונג געגען דייטשלאנד. האט זי אבער אזוי געארבייט אז עס איז געגאנגען פיר איהר טובה ווע־גען.

די דייטשען האבען באלד פערשטאנען אז דאס רוסישע פאלק וועט פריהער פון אלעם זיך מוזען נעהמען צו לייזען זייערע אינערליכע פראגען, ווי די צוטהיילונג פון דער ערד, און די אלגעמיינע איינארדנונג פון זייער עקאנאמישע פראבלעמען, און עס איז אויך געווען גאנץ נאטירליך אז דאס רוסישע פאלק זאל וועלען באלד גע־ניסען פון זיין פרייהייט אויף אן ממשות־דיגען אופן, און אזוי איז פארטיג געווא־רען דער באדען פיר פריעדען. די עליים האבען אבער וועגען דעם גאר ניט גע־טהאן. ווען די רוסען האבען אנגעפאנגען צו מאכען אונפראקטישע פריעדענס פארשלעגע איז קיין פערזוך ניט געמאכט געווארען מצד די עליים אום צו ברענגען זייערע געדאנקען אין א ריכטיגע ווענדונג. איהר קענט ניט איינפערשטאנען זיין מיט די אנזיכטען פון א פאלק פון 175 מיליאן מענשען, אבער איגנארירען קען מען זיי דאך ניט און דערצו ווען מען וויל נאך זיין די פיהרער פון אזא פאלק. די רוסען האבען ניט געהאט קיין ריכטיגע פיהרערשאפט ביי זיך אליין און קיינער ארום זיי האט זיי קיין הילף ניט אנגעבא־טען. דער איינציגער פערזוך וואס איז יא געמאכט געווארען איז געווען פון אונ־זער רעגיערונג אבער דאס איז אויך געווע־זען עפעס ווי דורך אן אינצידענט און ניט מיט דער אבזיכט צו העלפען זיי פארמי־רען זייער פראגראם. אויף דער צוויי־טער זייט איז דער שונא האַרט שטענדיג געוועזען, איז אקטיוו געוועזען יעדע שטונדע, און דער מאטעריאל פון יענע אויפגערעגטע און הילפלאזע מענשען וועל־כע האבען זיך אנגעשטויסען אויף זייער איינענעם חורבן, האט פאר דעם שונא גע־דיענט אלס א פעלד פון גוטער ארבייט.

און עס פאלט אויף אונזער גורל יעצט צו העלפען רוסלאנד אין איהר חורבן, העלפען איהר מיט ראטה און טהאט. עס קען דען דאך ניט זיין קיין מעגליכער ספק צווישען רוסלאנד און די פאראיי־ניגטע שטאטען. די רעפובליק פון דער וועסט בעזיצט אלעס אין וועלכען רוסלאנד נויטיגט זיך, און מיר דארפען מאכען רוסלאנד צו פערשטעהן אז וואס זי נוי־טיגט זיך יעצט איז אין א רוהיגער איינ־געארדענטער און רעגולירטער פרייהייט.

רוסלאנד נויטיגט זיך אין א גוטען ראטה וואס זאל איהר העלפען צוריק איינ־פיהרען געזעץ און ארדנונג. די צייט וועט שנעל קומען ווען דאס רוסישע פאלק וועט אליין זוכען ווי אזוי ארויסצודרעהען זיך פון זיין שרעקליכער לאגע. עס טהוט שוין דאס פיליכט יעצט און אויב מיר וויסען דאס ניט איז דאס דאפיר ווייל דער צענזור דערלאזט ניט צו אונז דיא ריכטיגע פאקטען וועגען דעם וואס קומט ווירקליך פאר ביי דעם רוסישען פאלק.

און עס וואלט שיינט מיר געווען א גרויסע הילף פיר רוסלאנד ווען מיר זא־לען יעצט זיי אוועקשיקען א קאמיסיאן פון פעהיגע מענשען וועלכע זיינען אין סימפאטהיע מיט אלעם וואס דאס רוסי־שע פאלק וויל דורכפיהרען און וועלכע זיי־נען אויך ערפאהרען און געשייט גענוג צו אנווענדען זייער בעוועגונג אויף פראקטי־שע ליניעס. דאס מיינט ניט אז עס איז דא עפעס וואס אויסצוזעצען אויף דער קאמיסיאן וועלכע איז שוין דארט געווען און צוריק געקומען. עס מוז זיך יעצט ארגאניזירען א נייע קאמיסיאן אונטער גאר נייע אומשטענדען מיט אונזער אן איי־גענעם פראגראם און מיט א מעסעדזש וועלכער זאל זיין פיעל טיעפער און ברייטער. מעגליך אז עס איז שוין צו שפעט אבער איך גלויב אז מיר דארפען דאך מא־כען דעם פערזוך. עס זיינען פאראנען אזוי פיעל מעגליכקייטען פיר גוטעס ווען מיר זאלען נאר זיין ערפאלגרייך און די אויסזיכטען זענען זעהר שלעכטע אויב מיר וועלען גאר ניט טהאן אז צוליעב דעם אליין איז שוין כדאי צו מאכען די פרא־בע. אלס א מענשליכעס און קריסטליכעס פאלק קענען מיר ניט פערמאכען די אוי־גען איבער אזא סיטואציאן און לאזען רוסלאנד קומען צו איהר איינענעם חורבן."

העניך א. פאלק

פראמינענטע אידען אין אמעריקא־נער טהעאטער

דייוויד בעלאסקא

„דער מכשף פון דער אמעריקאנער ביהנע," אזוי האט מען בעלאסקאן א נא־מען געגעבען. מיר גלויבען אין כשוף, וואר, אויב ניט א מכשף האט געקענט שאפען די „בעלאסקא אטמאספערא", וואס ברענגט דעם איינדרוק פון ווירקלי־כען לעבען אין ווירקליכע פלעצער ?

רעאליזם — לאבען די לוסטיגע טהעאטער קריטיקער. „בערעכענט נור, ער ווארפט אן די ביהנע מיט אינהאלטס־לאזע חפצים" טענה'ן זיי, און ער מאכט די אקטיארען ריידען און טהון טויזענד און איינס זעלבסטפערשטענדליכע קליי־ניגקייטען, וואס האבען געדארפט אין גאנצען איבערגעלאזען ווערען צו אונזער פאנטאזיע !"

אויף דיעזער טענה וואלט בעלאסקא געענטפערט: דאס טהעאטער פער־לאנגט אן איבערזעצונג פון לעבען, מיט א צופאסונג. ביהנען בילדער מוזען הא־בען דעם אינהאלט און גייסט פון דער ווירקליכקייט, און אויב זיינע קריטיקער וועלען נאך אלץ טענה אז קונסט מוז הא־בען איהר אויסוואהל, אז זי טאר ניט הא־בען צו טהאן מיט יעדען אלטען שטיקעל לעבען אזוי ווי עס פאסירט, וואלט בע־לאסקא פארטגעזעצט: „דער וואס פיהרט אויף א בילד אויף דער ביהנע איז אין גאנצען אריינגעטהאן אין דער פאק־טישער אויפפאסונג פון נאטור, און נא־טור אויף דער ביהנע מוז זיין א קינד פון א געזונטער פאנטאזיע, ניט פון א קראנקע." מיר דענקען, אז בעלאסקא וואלט האבען ווייניג געדולד מיט דער טהע־אריע פון „קונסט צוליעב קונסט".

אזוי ווייניג וואלט ער זיך אויך געקי־מערט וועגען דער טהעאריע פון קונסט צוליעב א ציעל — פון רעפארמירען אדער אינפארמירען.

זיין אייגענע קינסטלערישע מאטא וואלט גיכער געלויטעט: "קונסט צו־ליעב לעבען".

וואס איז אזוינס די בעלאסקא אט־מאספערע ? קען מען עס ערקלעהרען ?

די בעלאסקא אטמאספערע איז באמת צויבערהאפט, עטוואס וואס מען דארף דערפיהלען אין וואגען, און דאן היטען עס ווי אן אוצר אלס שטענדיגען און ווערטהפולען געווינס.

אבער וואס איז די פעולה פון פערציי־בענען די הויפט איינגעשאפטען, ווי ריכ־טיגע געשפרעכען, נאטירליכע האנדלונג און רעאליסטישע דעקאראציעס ? רעדו־צירענדיג דיעזע איינגעשאפטען צו זייע־רע צוטהיילטע עלעמענטען, אנגעהמענדיג אז מיר קענען עס טהאן, הייסט נאך ניט דאס צו ערקלעהרען. נאך ווייניגער ער־קלעהרען עס די נעמען פון די הויפט טהיי־לען. דאס איז פונקט ווי מיר וואלטען זוכען צו ערקלעהרען בעלאסקא דעם קינסטלער דורך דעם זאגען אז ער בע־שטעהט פון אזעלכע און אזעלכע צעלען, אדער פון אזעלכע אימפולסען, אינסטינק־טען א. ז. וו. ווי עס רעדען פעדאנטען. די בעלאסקא אטמאספערע מוז גיכער פער־שטאנען ווערען אין דער מאס און קוואלי־טעט פון איהר קינסטלערישע ווירקונג, פון איהרע עסטעטישע געפיהלען וואס זי רופט ארויס ביי די טהעאטער בעזוכער.

די בעלאסקא אטמאספערע איז ניט קיין טויטע זאך, ווי שווער עס זאל ניט זיין דאס צו אנאליזירען. אלס אויפפיה־רער אדער בויער פון פיעסען שטרעבט בעלאסקא צו געהן גלייך צום נאקעטען אמת. ער ווארפט אוועק אן א זייט טראדיציאנען, פערדרעהונגען און פרע־טענזיעס. „מאכט אייערע העלדען רע־דען", זאגט ער צו זיינע פערפאסער, און ניט מאכט פאר זיי קיין רעדעס צו האלטען. און צו זיינע שוישפיעלער זאגט ער: „דענקט און פיהלט ווי איהר דארפט. אויב די פראזע קומט ארויס נאטירליך איז גוט, אויב ניט וועלען מיר זיי מאכען זיך צופאסען צו אייער שטי־מונג, געפיהל און אינסטינקט. צום דע־קאראטאר זאגט ער: לאזט אונז הא־בען דעם ריכטיגען סאלאן, לייברערי אדער גארטען". אזא איז די בעלאסקא אטמאספערע, וואס מאכט דייוויד בע־לאסקאן פאר דעם לייטענדען קינסטלער אין אמעריקא.

דאס צוליעב וואס בעלאסקא ווערט צום שטארקסטען קריטיקירט — זיין רעאליזם — איז גראד די זאך מיט וועלכע ער שטאלצירט צום שטארקסטען. 'איך גלויב אין קליינינקייטען" זאגט ער. זיינע עראינערונגען פון דער יוגענד זיינען פיעל מיט ביישפיעלען וועלכע צייגען זיין נייגונג צו רעאליזם, א זאך וואס איז טיעף איינגעווארצעלט אין זיין נאטור און איז פיליכט פאר איהם העכסט כא־ראקטעריסטיש.

ער אליין זאגט וועגען זיך: „איך פלעג גאנץ אפט אנטלויפען פון סקוהל און זעהען אקטיארען ווי זיי מאכען פרא־בע, און איך פלעג אנטאפען זייערע קליי־דער צו איבערצייגען זיך, אויב אלעס ביי זיי איז טאקע ריכטיג." און אויך וואס פאר א מאמענט פון אויפרעגונג איך האב איבערגעלעבט ווים צוגרייטען מיין קאסטיום פאר דעם אינדיאנער מאנאך!

איך האב ביי זיך בעשלאסען אז איך זאל איהם האבען אזוי נאטור טריי ווי מעג־ליך. מיין פאטער האט מיר געבראכט עטליכע פעדערען פון אן אינדיק פאר מיין הוט און איך געדענק ווי אונווילליג איך ווין געווען צו בענוצען עפעס אנ־דערש א חוץ פעדערען פון אן אדלער. זא גאר אזוי פריה אין מיין יוגענד בין איך שוין געווען אויפמערקזאם צו דעטאלען. דיעזע איבערגעבענהייט פאר דאס רעא־ליסטישע האט בעלאסקא מיט זיך מיט־גענומען ביז צום היינטיגען טאג.

פערנעהם די גאנצע צייט דאס לעבען אזוי ווי עס איז אויסגעשפרייט פאר מיר. מיין בוך זיינען די מענשען. מיין לעקציע פון טאג איז דער אינדיווידום". בעלאס־קאס האר, וועלכע זיינען אמאל געווען בלוי שווארץ זיינען שוין איצט ווייס, אבער די זעלבע איינענשאפט כאראקטע־ריזירט איהם אלס מאן, אזוי ווי עס האט כאראקטעריזירט איהם אלס יונגעל. ער איז נאך אלץ דער רעאליסט, דער ענטוזי־אסט, דער אל זייטיגער טהעאטער מענש.

דער שוון פון א ראמאנטישע און עראייגניספולע אומגעבונג רינגעלט ארום בעלאסקאס געבורט און זיין יונגע ענט־וויקלונג. ער איז א קינד פון א פאמיליע וואס איז רייך אין איהר שייכות צו קונסט, טהעאטער און וואנדערונג. זיין פאטער איז א געוויסע צייט געווען איי־נער פון די בעריהמטסטע שווארץ קינסט־לער אין לאנדאן, און זיין פעטער איז גע־ווען א פראמינענטער טהעאטער מענעדז־שער אין לאנדאן.

זיינע איינדרוקספולע עלטערן זיינען בעאיינפלוסט געווארען פון דעם גייסט פון די 49-ער יאהרען און זיינען אוועק־געפאהרען נאך קאליפארניא איבער איסט־מאס פון פאנאמא, פאהרענדיג מיט דעם פוהר פון איסטמאס ביז סאן פראנציסקא. צוויי טעג איידער די עלטערן זיינען אנ־געקומען אהין איז געבוירען געווארען דייוויד בעלאסקא אונטער די קלעגליכסטע אומשטענדען — אין א פינסטערען קעלער, פול מיט וואסער. געטריבען פון דעם חשק צו גאלד האט די בעלאס־קא פאמיליע זיך דערשלאגען ביז צו וואנ־קאוווער.

דארט האט דייוויד'ס פאטער פארטגע־זעצט זיינע גאלד־אייסזיכטען און האט געהאנדעלט מיט די אינדיאנער, ווען דיי־וויד האט שוין אנגעהויבען צו געהן אין סקוהל. גאנץ פריה האט ער ארויסגע־וויזען פאנטאזיע און א נייגונג צו טהעאטער. ער איז געווען דער בעסטער דעקלאמאטאר פון זיין קלאס אין סקוהל און האט זאגאר אליין געשריבען קליינע פיעסען, וועלכע האבען בעדארפט אויס־געפיהרט ווערען פון איהם מיט זיינע חברים. אין יענע טעג איז דער בילד־[illegible] גרעסטער אטמאספערע פון קאליפאר־ניען און בריטיש קאלאמביא האט זיך אויסגעהאדעוועט דער אמעריקאנער גרעסטער אקטיאר מענעדזשער, סטאר־שאפער, פיעסען שרייבער און רעזשיסער. דאן האט זיך אויך אנגעהויבען דער קאמף פון זיינע עלטערן וועגען זיין קאריערע. זיין פאטער, דער ענגלישער אקטיאר און ארטהאדאקסישער איד האט געטרוימט צו מאכען פון איהם א רב און ער האט גע־לעגט גרויס אויפמערקזאמקייט אויף זיין אידישע ערציהונג. אבער זיין פארטו־געזישע מוטער מיט דעם בלוט פון בא־לעסקיז אין איהרע אדערען און מיט א שטיקעל קינסטלערישע ציגיינער נאטור האט געטרוימט צו מאכען פון איהר קינד א טהעאטער קינסטלער.

זיין גורל איז בעשטימט געווארען ווען דייוויד איז אנטלאפען מיט א צירק קיין זיד אמעריקא און זיין פאטער האט איהם צוריקגעבראכט אהיים. באלד נאכדעם האט זיך זיין פאמיליע בעזעצט אין סאן פראנציסקא און דייוויד איז געווארען א שיק־איינגעל אין וואלדווינס קאליפארניא טהעאטער. איידער ער איז געווארען 20 יאהר אלט איז ער שוין דארט געווען ביה־נע מענעדזשער. א יאהר אדער צוויי שפע־טער איז ער אנגאזשירט געווארען אלס מענעדזשער פון דער מעדיסאן סקווער סטאק קאמפאניע און דער נאך פון דער לייסעאם סטאק קאמפאניע, ביידע אין ניו יארק, דורך דער גאנצער צייט האט ער פארטגעזעצט זיין שרייבען פיעסען. איניגע פון זיינע פיעסען פון יענער צייט זיינען נאך איצט אויך ערפאלגרייכע פיעסען פון אמעריקאנער טהעאטער. זיי זיינען:

„לארד טשאמלי", „די ווייב", און „דער צדקה באל".

אבער בעלאסקאס בעהויטענדער ער־פאלג אין טהעאטער הויבט זיך אן מיט דער אויפפיהרונג פון זיין „דאס הארץ פון מערילאנד" מיט מרס לעזלי קארטער אלס ערשטע ראלע. דעם ערשטען שריט

(פארזעצונג אויף פיידזש 6)

פריהמארגען

פון ישכר גרייצער

פריהמארגען שטילקייט אין הימעל בלויקייט
בלומען דופט און זונען שטראהלען
פון פויגעל געזאנג און מארגען תפלות
וועבט זיך שטיל א טאג צוזאמען,

לייכטע זערצער פרייע הערצער
כאפען זיך פון שלאף אויף
מיט א תפלה אויף די ליפען
בעגריסען זיי דעם ווייסען טאג.

פארשטילט ווערט הארפען...

פון ל. בערקאוויטש

פארשטילט ווערט אה הארפען פון כליפענדע טענער
איהר ווארפט מעלאנכאליע אויף מיר
איהר וועקט מיינע פריידען אלץ ניעדריגער קלענער
און שטויסט אב מיין האפנונג צום טיהר

עס גרילצט מאנאטאן אייער געוויש מיר און אויער
אקארדען פון טוידטען־מוזיק
צי האט איהר געאטהעמט דער וועלטס גאנצען טרויער
פון פריידען קיין איינציגען בליק ?

האט אייך „אמאר" מיט זיין פייל ניט געטראפען
„אפאלא" מיט זיין בלענדענדען ליכט
צי זענט איהר פון לעבען מיט מייל־טריט אנטלאפען
פארבארגען פון זון אייער געזיכט

עס געהערט די נאטור איהרע מענשליכע קינדער
און טהוט אויף די בלומען אין טהאל
עס לייטערט דער טאג זיך אלץ ליכטיגער לינדער . . .
אוי זינגט שוין אפרעהליכס אמאל !

א פראגע

פון ל. ראזענבערג

הימעל־שטורם, רעגען־שטורם, וואלקען שטורם —
וואוהין יאגסטו, וואוהין שלאגסטו זיך א וועג ?
קענסט דאך וועלטען, גאנצע וועלטען חרוב מאכען !
ווילסט דען וויסטען און אבמעקען פעלד און שטעג ?

צי די שטיינער פון די וועגען נאר אברוימען ?

לעבענס־שטורם, יוגענד־שטורם, ליעבעס שטורם —
וואוהין יאגסטו, וואוהין שלאגסטו אזוי ראש ?
קענסט דאך וועלטען, גאנצע וועלטען חרוב מאכען !
ווילסטו שטילען, הוילסטו קיהלען יוגענדכעס ?

צי גאר איילסטו פאר א רוה־פלאץ וואו צו טרוימען ?